

Litteratur, film og leg

Pia Zinn Ohrt

Lektor, cand.mag.
Frederiksberg Gymnasium.

Arbejdet med litteratur i sprogundervisningen kan ofte blive tungt, og det kan være svært at variere aktiviteterne, når man på en gang skal sikre, at eleverne har forstået teksten og samtidigt har erhvervet det ordforråd, som er nødvendigt for at kunne kommunikere om teksten. Inspireret af et seminar i Rom om litteratur i undervisningen vil jeg gerne give et par eksempler på, hvordan man på forskellig vis kan bruge litteratur, så det bliver både sjovt, indholdsrigt og givtigt.

Fra litteratur til billedfortælling

Læreren skal medbringe nogle eksempler på billedfortællinger (f.eks. kærlighedshistorier). Klassen inddeles i par og får udleveret en billedfortælling hver. Det behøver ikke at være den samme til alle.

Eleverne får denne instruks:

- Kig på billederne og dialogerne: Hvordan er billederne rammet ind? Har de samme størrelse? Hvis ikke, hvorfor ikke? Hvordan er forholdet mellem billede og tekst? Hvor og hvordan placeres fortællerens kommentarer? Hvordan er dialogerne og personernes tanker fremstillet grafisk?

Konklusionen på denne opgave skulle gerne blive, at en historie også kan fortælles gennem billeder eller fotografier ledsaget af en kort skreven tekst.

Formålet med den næste aktivitet er, at eleverne skal lave en billedfortælling. Det skal de have at vide, før de går i gang med at læse en litterær tekst.

Fremgangsmåde

- 1 Arbejdet med teksten.

- a) Teksten udleveres og læses i sin helhed inden for et bestemt antal minutter (ca. halvanden gang en indføds eller lærerens læsehastighed).
 - b) Teksten læses en gang til på samme tid.
 - c) Klassen inddeles i par, som to og to fortæller hinanden, hvad de har forstået, og i fællesskab prøver de at genfortælle historien.
 - d) Teksten læses endnu en gang med ny opgave, som lyder: Understreg 5-10 ord, som I ikke kender. (Antallet af ord afhænger af tekstens længde, men skal under alle omstændigheder være begrænset).
 - e) To par sættes sammen, og de forsøger i fællesskab (uden ordbogen men gerne med hjælp fra læreren) at finde ud af betydningen af de understregede ord.
 - f) Teksten læses igen på den angivne tid.
- 2 Alle elever skal nu individuelt vælge 8 steder i historien, der egner sig til at blive omsat til billeder.
 - 3 Nye grupper dannes. Hver gruppe skal bestå af antallet af personer i teksten + en, der skal være instruktør / fotograf. Inden for gruppen sammenligner eleverne de steder, de har valgt, begrundet deres valg og bliver enige om de 8 bedste steder.
 - 4 Hver gruppe skriver dialoger til de valgte steder og eventuelle sceneinstruktioner, der skal ledsage billederne, og de skal i det hele taget forsøge at gengive atmosfæren i teksten bedst muligt.
 - 5 Revidering. Teksten gennemarbejdes grammatisk for at forbedre sproget.
 - 6 Billeder fremstilles. Dette kan gøres på flere måder:
 - gruppens medlemmer kan selv agere personerne i teksten, og fotografen i gruppen tager billeder af personerne, hvorefter billederne fremkaldes.
 - billederne kan tegnes.
 - gruppen kan medbringe blade, hvor der må klippes i, og heri finde billeder, der kan sammensættes og illustrere de valgte situationer.
 - 7 Billederne monteres på en collage, og teksterne skrives ind.

Fra litteratur til film

Denne aktivitet er en kombination af tre færdigheder: lytte, læse og tale. For at kunne bruge den har man brug for et filmmanuskript med tilhørende film, hvor film og tekst følger hinanden nøje, og man skal have mulighed for at kunne overspille fra video til kassettebånd.

Lærerens arbejde før selve undervisningen

Find en scene, som du har lyst til at arbejde med og noter ned nøjagtigt, hvor på filmen den befinder sig (hvorfra og hvortil, så du let kan finde scenen igen). Det allerbedste ville være, hvis du kan isolere og overspille stedet, men det kan kun lade sig gøre med film, der har været vist i fjernsynet. Hvis det er muligt, overspil scenen, men uden at medtage lyden. Hvis du ikke kan overspille, må du være til stede hos video-gruppen og sørge for at slå lyden fra.

Overspil nøjagtig samme scene til kasettebånd.

Find den tilsvarende scene i manuskriptet.

Oplagte tekster, der kan bruges i italiensk er: Giuseppe Tornatore: *Nuovo Cinema Paradiso*, Roberto Benigni e Vincenzo Cerami: *La vita è bella*, Gianni Amelio: *Il ladro di bambini*, Jack Frusciante è uscito dal gruppo di Enrico Brizzi med film af Enza Negrone. Formålet med aktiviteten er at vække elevernes lyst til at læse. Aktiviteten kan afhængigt af teksternes sværhedsgrad og af talehastigheden på filmen anvendes fra ca. midten af 2.g.

Fremgangsmåde

Eleverne inddeles i tre grupper f.eks. ved at læreren fra et spil kort tager 7 hjerter, 7 spar og 7 ruder. I tilfælde hvor antallet af elever ikke er deleligt med tre, afgør læreren på forhånd hvilken aktivitet, der skal have et ekstra medlem.

Hver gruppe får særskilte instrukser:

Gruppe 1 (hjerter)

Gruppen går ind i et andet klasselokale med en båndoptager. Her skal de lytte til et bånd flere gange.

De får følgende instrukser:

- Lyt til båndet to gange. Udover indholdet i dialogen skal I især lægge mærke til de lyde, I hører samt til personernes holdning til hinanden. Er personerne vrede, sure, aggressive, ophidsede, overraskede, glade, lykkelige? Sker der er ændring i deres stemmer undervejs? Hvor meget kan man udlede af deres stemmer? Hvilke lyde er der? Foregår hand-

lingen indendørs eller udendørs? Kan man høre, hvordan vejret er? Er der baggrundsmusik, og hvilken funktion kan den have? Begrund jeres påstande.

- Fortæl hinanden to og to, hvad I har hørt. Forsøg at gengive indhold og lyde så godt som muligt.
- Lyt til båndet en gang til.
- Udveksl informationer igen.
- Lyt til båndet en gang til.
- Skift partner og udveksl informationer med den nye partner.
- Fortsæt sådan, indtil I ikke kan få mere ud af samtalen - eller indtil tiden er gået.

Gruppe 2 (spar)

Gruppen får udleveret en tekst (et kapitel eller et større afsnit, der svarer til det uddrag, som gruppe 1 hører på bånd). Gruppen inddeles i par.

Alle får følgende instrukser:

- Læs teksten 2 gange.
- Fortæl hinanden to og to, hvad I har forstået. Forsøg at gengive indholdet så godt som muligt.
- Læs teksten en gang til.
- Udveksl informationer igen.
- Læs teksten en gang til.
- Skift partner og udveksl informationer med den nye partner.
- Fortsæt sådan indtil I ikke kan få mere ud af teksten - eller indtil tiden er gået.

Gruppe 3 (ruder)

Gruppen anbringes i en halvcirkel rundt om et fjernsyn enten i et hjørne af lokalet sammen med gruppe 2 eller i et andet lokale. De skal se et uddrag af en film uden lyd. Uddraget svarer til det, som gruppe 1 hører på båndet og

gruppe 2 er i gang med at læse. De får følgende instrukser: I skal se et uddrag af en film uden lyd.

- Se uddraget flere gange. Hvad ser I? Hvem er tilstede? Hvordan er personerne klædt? Hvad foretager de sig? Hvilket humør er de i? Hvordan opfører de sig over for hinanden? Foregår handlingen indendørs eller udendørs? Hvordan er vejret? Kort sagt: Beskriv alt hvad I ser og begrund jeres påstande.
- Fortæl hinanden to og to, hvad I har set. Prøv at få så mange informationer og indtryk med som muligt.
- Se uddraget igen.
- Udveksl informationer igen, evt. med en anden partner.
- Fortsæt sådan, indtil I ikke kan få mere ud af videoen - eller indtil tiden er gået.

Den tid de tre grupper har fået til de tre aktiviteter (autentisk lytteøvelse, autentisk læsetræning og fri mundtlig udtryksfærdighed med videoen) har været ca. 15 - 20 minutter.

Efter denne første fase samles alle elever i samme klasselokale og inddeles nu i nye grupper: Hjerter 1, spar 1 og ruder 1 sætter sig sammen, hjerter 2, spar 2, ruder 2 sætter sig sammen osv. Formålet med denne fase er, at hver elev skal gengive det, han/hun har hørt, læst eller set, og i fællesskab skal eleverne forsøge at udfylde eventuelle huller, som den enkelte elev måtte have. F.eks. kan lyden af en dør, der smækker let bekræftes af den elev, der har set filmen. Denne fase varer ca. 20 minutter. Til sidst uddeles teksten til alle, og alle ser filmuddraget *med lyd*.

Dette er en aktivitet, som er god til at stimulere elevernes nysgerrighed og dermed skærpe deres lyst til at læse videre.

Fra roman til leg

Den sidste aktivitet, jeg vil foreslå, er gennemgang af en roman eller snarere af et kapitel i en roman. Fremgangsmåden kan derefter gentages eller varieres med andre læseformer i den resterende del af bogen.

Fremgangsmåde

1. Arbejdet med teksten

- a) Teksten udleveres og læses i sin helhed inden for et bestemt antal minutter (ca. halvanden gang en indfødts eller lærerens læsehastighed). Der må ikke skrives, og der må ikke bruges ordbog.
- b) Eleverne sætter sig sammen to og to og udveksler informationer. Formålet med denne fase er, at eleverne får mulighed for at forstå mere af det, de har læst, når de deler deres personlige opfattelse af teksten, deres usikkerhed, deres indtryk af teksten med en anden, og samtidig får de mulighed for at føle sig mindre alene over for en tekst på et andet sprog end deres eget. I denne fase må eleverne ikke se i teksten.
- c) Teksten læses en gang til på samme tid.
- d) Udveksling af informationer med samme partner.
- e) Tredje og sidste læsning. Før den sidste læsning bør man sige til eleverne, at de skal lægge særlig mærke til detaljer i teksten, da de

får brug for det i den næste aktivitet.

- f) Udveksling af informationer med ny partner. Formålet er her at give eleverne mulighed for at dele deres udvidede opfattelse af teksten med en anden og dermed yderligere forstærke deres forståelse af teksten.
- g) Ordforrådsfase. Eleverne vælger 10 - 15 ord, som de gerne vil kende betydningen af, og slår dem op i ordbogen eller spørger læreren. Man kan evt. give eleverne et bestemt antal minutter at arbejde i, f.eks. et kvarter.

Hele denne fase vil afhængigt af kapitlets længde og sværhedsgrad nok tage 1½ - 2 timer.

Da gennemgangen af næste fase er sværere at beskrive generelt, vil jeg tillade mig at forklare den ud fra en italiensk tekst af Andrea De Carlo: *Uccelli da gabbia e da voliera*. Herudfra skulle det være lettere at overføre fremgangsmåden også til andre sprog.

2. Fri mundtlig udtryksfærdighed:

Leg

For at kunne lave denne aktivitet er det nødvendigt at overføre en række spørgsmål og opgaver til nogle små kort, hvor der på bagsiden af hver enkelt står henholdsvis 'spørgsmål' og 'opgave'. Det er ligeledes en god idé at anvende forskellige farver papir eller karton, så læreren hurtigt kan skelne kortene fra hinanden. Hvis man har et meget stort hold, må man regne med at skulle producere to sæt, da aktiviteten ellers mister sin værdi. Det er tidskræ-

vende, men har man én gang lavet det, kan det bruges mange gange siden. Herudover er der brug for en lille klokke og en af de fire kortfarver til hvert hold.

Følgende spørgsmål og opgaver er lavet til teksten *Uccelli da gabbia e da voliera*, kapitel 1.

Spørgsmål:

- Hvorfor har hovedpersonen Fiodor dette navn, som ikke er italiensk?
- Hvordan ser Fiodor ud?
- Hvilket forhold har Fiodor til sin familie?
- Hvad betyder Maggie for Fiodor?
- Hvem er afsenderen af det telegram, som Fiodor modtager?
- Hvordan reagerer Fiodor, da han modtager telegrammet?
- Hvad føler Fiodor efter ulykken?
- Joker: Træk en opgave i stedet for.

Opgaver:

- Efter det, der er hændt, er Maggie alene i det tomme hus, og hun har brug for at tale med nogen om, hvordan hun har det. Hun beslutter sig til at ringe til en veninde. Du er Maggie, og den anden er veninden. Lav samtalen (Sæt jer med ryggen til hinanden).
- Forestil jer dialogen mellem Fiodor og hans far. Du er Fiodor, og den anden er din far.
- Find i teksten (side xx) hvad *la Chevette* bliver sammenlignet med.
- Fiodor og Maggie ser hinanden efter et år. Forestil jer dialogen. Du er Fiodor, og den anden er Maggie.
- Fortolk vidnets udsagn, sådan som det bliver beskrevet på side xx, l. xx.

- Joker: Kan gemmes til at trække en nemmere opgave på et senere tidspunkt.

Spilleregler:

- a) Inddel klassen i hold. Hvert hold skal have et ulige antal par (f.eks. 5 eller 7). Eleverne arbejder sammen to og to i par.
- b) Hvert hold sidder rundt om et lille bord med de to kortbunker (spørgsmål og opgaver) i midten samt en lille klokke.
- c) Eleverne skal sidde lige langt fra bordets midte.
- d) Brug et spil kort for at finde ud af, hvem der starter. Hvert par vælger et kort. Det højeste starter. Spillet fortsætter med uret.
- e) Forklar følgende regler:
 - Det par, som starter, vælger en opgave eller et spørgsmål til teksten. Den ene af dem læser opgaven/spørgsmålet højt, så alle kan høre det og lægger kortet til side.
 - Spillet går i gang: alle par diskuterer løsningen af spørgsmålet eller opgaven samtidigt, og de kan bruge teksten lige så meget, de vil.
 - Så snart et par mener, at de har fundet løsningen eller har løst opgaven, ringer de med klokken (alle andre holder op med at diskutere), og parret fremfører sit forslag til løsning. Hvis løsningen accepteres af de andre par (ikke af læreren), får parret et stik (kortet).

- Hvis ikke alle par er enige, er det flertallets beslutning, der gælder, iberegnet det par, som har løst opgaven. Dette er grunden til, at der skal være et ulige antal par på hvert hold.
- Det par, der har fået flest stik, når tiden er gået, har vundet.

Der er blandt spørgsmålene anbragt en eller flere jokere, som henviser til opgaverne, fordi det tvinger eleverne til også at vælge opgaverne; eleverne vil måske undlade at vælge dem, fordi de ofte kan være mere krævende. Jokerne i opgaverne skal give eleverne mulighed for at vælge en anden opgave, hvis de synes, at den første var for svær.

Spørgsmål og opgaver er lavet på en sådan måde, at de tvinger eleverne til at komme dybere ned i teksten og begrunde deres synspunkter over for hinanden. Spørgsmål og opgaver er naturligvis skrevet på målsproget, ligesom samtalen også foregår på målsproget.

Litteratur

Catizone, Rita Luzi: Letteratura: dire, fare, baciare.

Granone, Rita: Dalla letteratura al cinema.

Micarelli, Luigi: Dalla letteratura al fotoracconto.

Alle tre artikler står i:

„Uso dei testi letterari e cinematografici“, Dilit 1999.